

SASLUŠANJE PRED KOMITETOM¹

G. Stripling: Gospodine Brehte, hoćete li, molim vas, da za zapisnik navedete svoje puno ime i sadašnju adresu, molim? Govorite u mikrofon.

G. Breht: Moje ime je Bertolt Breht. Stanujem u Zapadnoj 73. ulici, broj 34, u Njujorku. Rođen sam u Augzburgu u Nemačkoj, 10. februara 1898.

G. Stripling: Gospodine Brehte, komitet ima...

Predsedavajući: Da li biste ponovo naveli datum?

G. Makdauel: 1898?

G. Breht: 1898.

G. Stripling: Gospodine predsedavajući, komitet ovde ima tumača, ukoliko želite tumača.

G. Kram: Da li biste hteli tumača?

Predsedavajući: Želite li tumača?

G. Breht: Da.

G. Stripling: Gde ste zaposleni, gospodine Baumgart?

G. [Dejvid] Baumgart: U Biblioteci Kongresa.

G. Breht: Gospodine predsedavajući, smem li da pročitam izjavu na engleskom?

Predsedavajući: Da, ali je li glavni istražitelj završio istragu tumača i svedoka?

G. Stripling: Ne, gospodine, nisam. Kakvo nameštenje imate u Kongresnoj biblioteci, gospodine Baumgarte?

G. Baumgart: Konsultant za filozofiju Biblioteke Kongresa.

G. Stripling: Dobro, gospodine Brehte, hoćete li da izjavite pred komitetom jeste li ili niste državljanin Sjedinjenih Država?

G. Breht: Nisam državljanin Sjedinjenih Država. Posedujem samo prve dokumente.

¹ Tekst predstavlja prevod snimka saslušanja Bertolta Brehta pred Komitetom predstavničkog doma za neameričke aktivnosti, održanog 30. oktobra 1947. (*Prim. prev.*)

G. Stripling: Kada ste dobili prve dokumente?

G. Breh: 1941, kada sam došao u ovu zemlju.

G. Stripling: Kada ste došli u Sjedinjene Države?

G. Breh: Mogu li da ustanovim tačno? Stigao sam 21. jula, u San Pedro u Kaliforniji.

G. Stripling: 21. jula 1941?

G. Breh: Tako je.

G. Stripling: Rođeni ste u Augzburgu, Bavarska, Nemačka, 10. februara 1888, je li to tačno?

G. Breh: Da.

G. Stripling: Čitam iz useljeničke dokumentacije...

G. Kram: Mislim, gospodine Stripling, da je to bilo 1898.

G. Breh: 1898.

G. Stripling: Izvinite?

G. Kram: Mislim da je svedok pokušao da kaže: „1898“.

G. Stripling: Želim da znam da li je useljenička dokumentacija tačna. Je li '88. ili '98?

G. Breh: '98.

G. Stripling: Je li vam američki vicekonzul izdao kvotnu useljeničku vizu 3. maja 1941. u Helsinkiju, Finska?

G. Breh: Tačno.

G. Stripling: I u ovu zemlju ste ušli s tom vizom?

G. Breh: Da.

G. Stripling: Gde ste obitavali pre odlaska u Helsinki u Finskoj?

G. Breh: Smem li da pročitam izjavu? U toj izjavi...

Predsedavajući: Prvo, gospodine Brehte, pokušavamo da vas identifikujemo. Identifikacija neće trajati dugo.

G. Breh: Morao sam da napustim Nemačku 1933, u februaru, kada je Hitler preuzeo vlast. Onda sam otišao u Dansku, ali kada je izgledalo da će izbiti rat, '39, morao sam da odem u Švedsku, u Stokholm. Tamo samo ostao jednu godinu, a onda je Hitler izvršio inva-

ziju na Norvešku i Dansku. Morao sam da napustim Švedsku i odem u Finsku, da tamo čekam vizu za Sjedinjene Države.

G. Stripling: Dobro, gospodine Brehte, šta je vaše zanimanje?

G. Breht: Ja sam pisac pozorišnih komada i pesnik.

G. Stripling: Gde ste trenutno zaposleni?

G. Breht: Nisam zaposlen.

G. Stripling: Jeste li ikada bili zaposleni u filmskoj industriji?

G. Breht: Da. Prodao sam jednu priču jednoj holivudskoj kući, *I dželatni umiru*, ali scenario nisam napisao ja. Ja nisam profesionalni pisac scenarija. Napisao sam još jednu priču za jednu holivudsku kuću, ali ta priča nije realizovana.

G. Stripling: *I dželatni umiru* – kome ste je prodali, kom studiju?

G. Breht: Bila je to, mislim, nezavisna firma, Presburger, pri „Junajtid artistsu“.

G. Stripling: Kada ste prodali priču „Junajtid artistsu“?

G. Breht: Priča – ne sećam se tačno kad, možda oko četrdeset treće ili četrdeset četvrtne – ne sećam se baš.

G. Stripling: A kojim ste još studijima prodali sadržaje?

G. Breht: Nijednom drugom studiju. Osim poslednje priče o kojoj sam govorio, napisane za „Enterprajs studios“.

G. Stripling: Jeste li upoznati sa Hansom Ajzlerom? Znete li Johanesa Ajzlera?

G. Breht: Da.

G. Stripling: Koliko dugo poznajete Johanesa Ajzlera?

G. Breht: Mislim, od polovine dvadesetih, dvadeset godina ili tako nešto.

G. Stripling: Jeste li sarađivali sa njim na više projekata?

G. Breht: Da.

G. Stripling: Gospodine Brehte, jeste li član Komunističke partije, ili ste ikada bili član Komunističke partije?

G. Breht: Smem li da pročitam izjavu? Odgovoriću na ovo pitanje, ali smem li da pročitam izjavu?

G. Stripling: Da li biste podneli vašu izjavu predsedavajućem?

G. Breht: Da.

Predsedavajući: U redu, hajde da vidimo izjavu,

(G. Breht predaje izjavu predsedavajućem.)

Predsedavajući: Gospodine Brehte, komitet je pažljivo pregledao izjavu. To je veoma zanimljiva priča o životu u Nemačkoj, ali nije od važnosti za ovo ispitivanje. Zbog toga, ne marimo za vaše čitanje izjave.

G. Stripling: Gospodine Brehte, pre nego što nastavimo sa pitanjima, hteo bih da u zapisnik uđe sudski poziv koji vam je upućen 19. septembra, kojim se traži da se pojavite pred komitetom. Ovde ste zbog sudskog poziva, zar ne?

G. Breht: Da.

G. Stripling: E sad, da ponovim prvobitno pitanje. Jeste li sada, ili ste ikada bili, član Komunističke partije?

G. Breht: Gospodine predsedavajući, čuo sam kako moje kolege smatraju to pitanje neprimerenim, ali ja sam u ovoj zemlji gost i ne želim da ulazim ni u kakve pravne sporove, tako da ću odgovoriti na vaše pitanje najbolje što umem. Nisam bio član, niti sam član, nijedne Komunističke partije.

Predsedavajući: Vaš odgovor je, onda, da nikada niste bili član Komunističke partije?

G. Breht: Tačno.

G. Stripling: Niste bili član Komunističke partije u Nemačkoj?

G. Breht: Ne, nisam.

G. Stripling: Gospodine Brehte, je li istina da ste napisali izvestan broj veoma revolucionarnih pesama, komada, i drugih tekstova?

G. Breht: Napisao sam izvestan broj pesama i songova i komada u borbi protiv Hitlera i, naravno, oni se stoga mogu smatrati revolucionarnim, jer sam ja, naravno, bio za svrgavanje te vlade.

Predsedavajući: Gospodine Stripling, ne zanimaju nas radovi koje je možda napisao zalažući se za svrgavanje Nemačke ili tamošnje vlade.

G. Stripling: Da, razumem. Pa, na osnovu pregleda radova koje je gospodin Breht napisao, pogotovu onih u saradnji sa Hansom Ajzlerom, izgleda da je on osoba od međunarodne važnosti za Komunistički revolucionarni pokret. Sad, gospodine Brehte, je li istina da ste pisali članke koji su se pojavili u sovjetskoj zoni Nemačke u toku poslednjih nekoliko meseci?

G. Brecht: Ne sećam se da sam pisao ijedan takav članak. Nijedan nisam video objavljen. Nedavno nisam napisao nijedan takav članak. Pišem malo članaka, ako ih uopšte i pišem.

G. Stripling: Ovde imam, gospodine predsedavajući, dokument koji ću predati prevodioocu i zatražiti mu da ga identifikuje.

G. Brecht: Smem li da objasnim tu publikaciju?

G. Stripling: Da. Hoćete li da identifikujete publikaciju?

G. Brecht: O, da. To nije članak, to je scena iz komada koji sam napisao, mislim, 1937. ili 1938. u Danskoj. Komad se zove *Privatan život gospodarske rase*, a ova scena je jedna od scena iz tog komada o Jevrejki u Berlinu godine trideset šeste ili sedme. Odštampan je, sad vidim, u ovom časopisu, *Ost und West*, jula 1946.

G. Stripling: Gospodine prevodioče, da li biste preveli proćelje časopisa, molim vas?

G. Baumgart: „Istok i zapad“, prilozi kulturnim i političkim pitanjima našeg doba, uredio Alfred Kantorovic, Berlin, jul 1947, prva godina izdavačkog preduzeća.“

G. Stripling: Gospodine Brehte, znate li džentlmena koji uređuje izdanje čije je ime upravo pročitano?

G. Brecht: Da, znam ga iz Berlina i ponovo sam se susreo sa njim u Njujorku.

G. Stripling: Znate li ga kao člana Komunističke partije Nemačke?

G. Brecht: Kada sam ga upoznao u Nemačkoj, mislim da je bio novinar agencije „Ulštajn“. To nije komunistička – nije bila komunistička – nije bilo listova Komunističke partije, tako da ne znam tačno je li on bio član Komunističke partije Nemačke.

G. Stripling: Ne znate je li bio član Komunističke partije, ili nije?

G. Brecht: Ne znam, ne; ne znam.

G. Stripling: Jeste li 1930, sa Hansom Ajzlerom, napisali komad naslovljen *Die Massnahme*?

G. Brecht: Da.

G. Stripling: Da li biste objasnili komitetu temu tog komada – čime se bavio?

G. Brecht: Da, pokušaću.

G. Stripling: Prvo, objasnite šta znači naslov.

G. Brecht: *Die Massnahme* znači (govori na nemačkom).

G. Baumgart: Mere koje treba preduzeti, ili koraci koje treba preduzeti – mere.

G. Stripling: Može li značiti disciplinske mere?

G. Baumgart: Ne, ne disciplinske mere, ne. Znači – mere koje treba preduzeti.

G. Stripling: U redu. Vi sada recite komitetu, gospodine Brehte, čime se bavio ovaj komad.

G. Breht: Da. Ovaj komad je adaptacija jednog starog verskog japanskog komada, zvanog no komad, i prilično verno prati ovu staru priču koja prikazuje posvećenost idealu do smrti.

G. Stripling: Koji je to bio ideal, gospodine Brehte?

G. Breht: Ideja u starom komadu bila je verska. Ti mladi ljudi...

G. Stripling: Zar se nije ticao Komunističke partije?

G. Breht: Da.

G. Sterling: I discipline u Komunističkoj partiji?

G. Breht: Da, da, to je nov komad, adaptacija. Imao je za pozadinu Rusiju i Kinu godine 1918. ili 1919, ili tu negde. Tamo su neki komunistički agitatori otišli na ničiju zemlju između Rusije, koja tada nije bila država i nije imala prave ...

G. Stripling: Gospodine Brehte, smem li da vas prekinem? Da li biste ovaj komad smatrali prokomunističkim ili antikomunističkim, ili pak komadom čiji je stav u pogledu komunističke neutralan?

G. Breht: Ne, ja bih rekao – vidite, književnost ima pravo i dužnost da javnosti da ideje svog vremena. E sad, u ovom komadu – naravno, ja sam napisao oko dvadeset komada – ali sam u ovom komadu pokušao da izrazim osećanja i ideale nemačkih radnika koji su se tada borili protiv Hitlera. Takođe, formulisao sam na umetnički...

G. Stripling: Borili protiv Hitlera, jeste li to rekli?

G. Breht: Da.

G. Stripling: Napisano 1930?

G. Breht: Da, da. O, da, ta je borba započela 1923.

G. Stripling: Kažete da je komad o Kini, međutim. Nije imao ništa s Nemačkom?

G. Stripling: Ne, nije imao ništa sa njom.

G. Stripling: Dozvolite mi da vam pročitam ovo.

G. Breht: Da.

G. Stripling: Kroz čitav komad, spominju se teorije i učenja Lenjina, abeceda komunizma, i drugi komunistički klasici, te aktivnosti Kineske komunističke partije uopšte. Ovo što

sledi su odlomci iz komada.² [...] Sad, gospodine Brehte, da li biste rekli komitetu da li je ili nije jedan od likova u ovom komadu ubijen od strane svog druga jer je to bilo u interesu Komunističke partije, je li to tačno?

² Delovi *Mere* iz kojih je, prema navodu priređivača izvornika ovog teksta, Erika Bentlija, Stripling čitao na saslušanju (212) jesu sledeći:

I. Učenje klasika

Četiri agitatora: „Došli smo iz Moskve kao agitatori, trebalo je da putujemo u grad Mukden da bismo širili propagandu i u fabrikama stvorili Kinesku partiju. Trebalo je da se prijavimo [okružnom] partijskom štabu najbližem granici, i da zatražimo vodiča. Tamo, u čekaonici, jedan mladi drug nam je prišao i govorio o prirodi naše misije. Ponavljamo razgovor:”

(Red; trojica na jednoj, i trojica na drugoj strani; jedan od četvorice [agitatora] predstavlja mladog druga.)

Mladi drug: „Ja sam sekretar poslednjeg partijskog štaba prema granici. Srce mi bije za Revoluciju. Sve-dočenje nepočinstvima me je dovelo u redove boraca [članova partije]. Čovek mora pomoći čoveku. Ja sam za slobodu. I za pravila [doktrine] Komunističke partije, koja se bori za besklasno društvo suprotstavljeno eksploataciji i neznanju.”

Tri agitatora: „Došli smo iz Moskve.”

Mladi drug: „Očekivali smo te.”

Tri agitatora: „Zašto?”

Mladi drug: „Ništa ne postižemo. Vladaju nered i nemaština; malo je hleba, a mnogo sukoba. Mnogi [ljudi] su puni hrabrosti, ali malo ko zna da čita. Malo [je] mašina, i niko ih ne razume [ne zna kako da upravlja njima]. Lokomotive su nam dotrajale [doslovno, „raspadaju se na delove od dotrajalosti” – prevodilac.]”

Br. 2a Rečitativ

Mladi drug: „Jeste li dovezli lokomotive?”

Tri agitatora: „Ne.”

Mladi drug: „Imate li sa sobom [ijedan] traktor?”

Tri agitatora: „Ne.”

Mladi drug: „Naši seljaci čak sami vuku drvene plugove. A nemamo ni šta da sejemo u zemlju. Jeste li doneli seme?”

Tri agitatora: „Ne.”

Mladi drug: „Donosite li barem municiju i mitraljeze?”

Tri agitatora: „Ne.”

Mladi drug: „Nas dvojica ovde treba da branimo Revoluciju. Sigurno nosite pismo Centralnog komiteta za nas, koje kaže šta treba da činimo?”

Tri agitatora: „Ne.”

Mladi drug: „Znači da vi sami želite da nam pomognete?”

Tri agitatora: „Ne.”

Mladi drug: „U ovom ruhu se danonoćno opiremo naletima gladi, propadanju, i kontrarevoluciji. Vi nam, međutim, ne donosite ništa.”

Tri agitatora: „Tako je [u pravu ste]: ne donosimo vam ništa. Ali preko granice, u Mukden, kineskim radnicima nosimo učenja klasika i propagatora: abecedu komunizma; [donosimo] neznajućima istinu o njihovom stanju; [donosimo] potlačenima klasnu svest; [donosimo] klasno svesnima iskustvo Revolucije. Od vas zahtevamo automobil i vodiča.”

Mladi drug: „Znači li to da sam loše postavio pitanje?”

Tri agitatora: „Ne [uopšte]; nakon dobrog pitanja je usledio još bolji odgovor. [Možemo da] vidimo da zahtevate najviše; ali još više će se zahtevati od vas: jedan od vas dvojice [vas dvojica] mora[-te] nas voditi u Mukden.”

Mladi drug: „Stoga napuštam svoju dužnost, koja se pokazala preteškom za dvojicu, a za koju sada, međutim, jedan [čovjek] mora biti dovoljan. Ići ću sa vama.“

Mladi drug: „Marširam napred, šireći učenja klasika komunizma: svetsku revoluciju.“

Br. 3b Deklamacija

Iznad takta 1: (govori veoma razgovetno) fusnota: Tempo hora je 152 metronomskih otkucaja, sa naročitim naglaskom, međutim, na razgovetnom izgovoru [reči].

Pre takta 1: Hor.

Pre takta 1 pratnje: Mali doboš.

Iznad takta 23: Široko.

Na kraju: Četiri agitatora: „Otišli smo kao Kinezi u Mukden – četiri muškarca i žena – da širimo propagandu i stvorimo Kinesku partiju kroz učenja klasika i propagandista – abecedu komunizma; [da poučavamo] potlačene klasnoj svesti, i klasno svesne iskustvu[-ima] revolucije.“

Br. 10 Pohvala partiji [Pozdrav partiji]

Pre takta 1: Spran, kontraalt, prvi tenor, hor, drugi tenor, bas.

Iznad takta 1: Silovito.

Od takta 3 nadalje: (sopranski deo): Pojedinac ima dva, / Partija ima hiljadu očiju. / Partija vidi [može videti] sedam država. / Partija raspolaže mnogim satima. / Partija se ne može uništiti, / Jer se bori po metodama klasika izvedenim [koji su nastali] iz znanja stvarnosti, i kojima je suđeno da budu prome-njeni, / zato što se učenja šire masama. / Međutim, ko je partija? / Sedi li u kući s telefonima? Jesu li njene misli tajne, / njena revolucija nepoznata? / Ko je to? / To smo [svi] mi! [Mi smo partija.] / Ti i ja i svi vi, – svi mi! / Ona je u tvom odelu, družē, / i misli unutar tvoje glave, / gde god ja živim, njen je dom, / gde god si ti napadnut, ona se bori./

Iznad takta 48: (izgovara se [ne peva se]).

Iznad takta 53: (ponovo pevano)

Deo prvog tenora: Pojedinac ima dva oka. / Pojedinac vidi [može videti] grad. / Pojedinac ima svoj čas. / Pojedinac se može uništiti. / (nastavlja isto kao sopranski deo): jer se bori po metodama, itd.)

Mladi drug: „Ovo više nije primenljivo; imajući u vidu borbu, svrgnuo sam sve što je važno juče; poništio sve sporazume sa svima; i činim jedino ljudsko [delo]. Ovde je [plan za] akciju. Ja ću biti vođa. Srce mi bije za revoluciju. Evo ga!“

Tri agitatora: „Tišina!“

Mladi drug: „Ovde je tlaka. Ja sam za slobodu!“

Tri agitatora: „Tišina! Ti nas izdaješ!“

Mladi drug: „Ne mogu biti miran, jer sam u pravu.“

Tri agitatora: „Bio u pravu ili u krivu – ako budeš govorio, mi smo izgubljeni! Tišina!“

Mladi drug:

„Video sam isuviše.

Zato istupam pred njih.

Kao onaj koji jesam [kao ja sâm], i kazujem istinu.“

(Uklanja masku i viče.)

„Došli smo da vam pomognemo

Došli smo iz Moskve.“

(Cepa masku.)

Četiri agitatora:

„I gledali smo ka njemu i u suton

Videli njegovo ogoljeno lice,

G. Breht: Ne, to nije sasvim po priči.

G. Stripling: Zato što nije dao naklon disciplini, njegovi su ga drugovi ubili, zar ne?

G. Breht: Ne, to stvarno nije u tome. Naći ćete, kada pažljivo pročitate, kao i u starom japanskom komadu gde se radilo o drugim idejama, da je taj mladi čovek koji je umro bio uveren da je naneo štetu misiji u koju je verovao, da je pristao na to i bio gotovo spreman da umre, da ne bi takvu grešku načinio još većom. I on onda zatraži od svojih drugova da mu pomognu, i svi oni zajedno mu pomognu da umre. On skoči u ambis i oni ga nežno povedu u taj ambis. I to je priča.

Predsedavajući: Iz vaših napomena, iz vašeg odgovora, zaključujem da je samo usmrćen, da nije ubijen sa predumišljajem?

G. Breht: Hteo je da umre.

Predsedavajući: Pa su mu oni oduzeli život?

G. Breht: Ne, nisu mu oni oduzeli život. Ubio je sam sebe. Oni su ga podržali, ali naravno da su mu bili rekli da bi bilo bolje da nestane, za njega samog, za njih, i za ideal u koji je i on verovao.

G. Stripling: Gospodine Brehte, da li biste komitetu mogli da kažete koliko ste puta bili u Moskvi?

G. Breht: Da. U Moskvu sam bio pozvan dva puta.

G. Stripling: Ko vas je pozvao?

G. Breht: Prvi put me je pozvala Voks organizacija za kulturnu razmenu [Društvo za kulturne odnose sa stranim zemljama]. Bio sam pozvan da prikazem film, dokumentarni film čijoj sam realizaciji pomogao u Berlinu.

Ljudsko, otvoreno, i čisto. Bio je
Pocepao masku
I iz kuća
Stiže vika potlačenih: Ko
Uznemirava san
siromašnih?
I otvori se prozor i glas povika:
Ovde ima uljeza! Najurite agitatore!
Tako su nas prepoznali!
I tada smo čuli da je zavladao nemir
U donjem gradu, i da su ne znajući čekali u
Dvoranama za okupljanje, i nenaoružani bili [čekali] na ulicama.
On, međutim, nije prestao da grmi.
I mi smo ga umlatili,
Podigli ga, i napustili grad u žurbi." (Prim. prev.)

G. Stripling: Kako se zvao taj film?

G. Breht: Ime – to je ime jednog predgrađa u Berlinu, Kule Vampe.

G. Stripling: Dok ste bili u Moskvi, jeste li upoznali Sergeja Tretjakova?

G. Breht: Tretjakova, da. To je ruski pisac pozorišnih komada.³

G. Breht: Da. On je preveo neke moje pesme i, mislim, jedan komad.

G. Stripling: Gospodine predsedavajući, *International Literature* broj 5, 1937, koji izdaje Državna izdavačka kuća za književnu umetnost, objavila je članak Sergeja Tretjakova, vodećeg sovjetskog pisca, o intervjuu koji je ovaj imao sa gospodinom Brehtom. Na strani 60, navodi se:

„Bio sam član Augzburškog revolucionarnog komiteta, nastavio je Breht. 'U blizini, u Minhenu, Levine je podigao barjak sovjetske moći. Augzburg je živeo u odraženom sjaju Minhena. Bolnica je bila jedina vojna jedinica u gradu. Odabrala me je za revolucionarni komitet. Još uvek pamtim Georga Brema i poljskog boljševika Olševskog. Nismo se dičili nijednim crvenogardejcem. Nismo imali vremena da izdamo nijedan dekret ili da nacionalizujemo nijednu banku, ili da zatvorimo neku crkvu. U roku od dva dana trupe generala Epa došle su do grada na svom putu u Minhen. Jedan od članova revolucionarnog komiteta krio se u mojoj kući dok nije uspeo da pobegne.'"

Napisao je *Doboše u noći*. To delo je sadržavalo odjeke revolucije. Doboši revolta uporno dozivaju čoveka koji je otišao kući. Ali taj čovek više voli tihi mir svog ognjišta.

Delo je predstavljalo bespoštednu kritiku onih koji su napustili revoluciju i nazdravljali sebi samima uz svoje kamine. Trebalo bi se setiti da je Kap započeo vožnju na božićno veče, računajući da su mnogi crvenogardejci napustili svoje jedinice zarad porodičnih božićnih drvaca.

Njegov komad, *Die Massnahme*, prvi Brehtov komad na komunističku temu, aranžiran je kao suđenje na kome likovi pokušavaju da opravdaju svoje ubistva druga, a sudije – koje istovremeno predstavljaju i publiku – sumiraju ove događaje i donose presudu.

Kada je posetio Moskvu 1932, Breht mi je saopštio svoj plan da u Berlinu organizuje pozorište koje bi rekreiralo najzanimljivije sudske procese u istoriji čovečanstva.

Breht je začeo ideju o pisanju komada o terorističkim trikovima kojima se priklanjaju zemljoposjednici, ne bi li održali cene žitarica. Ali ovo zahteva znanje ekonomije. Studije ekonomije su Brehta dovele do Marksa i Lenjina, čija su dela postala dragoceni deo njegove biblioteke.

Breht proučava i citira Lenjina kao velikog mislioca i kao velikog majstora stila.

Tradicionalna drama prikazuje borbu klasnih instinkata. Breht zahteva da borba klasnih instinkata bude zamenjena borbom klasne svesti, društvenih ubeđenja. On drži da se situacija mora ne samo osetiti, nego objasniti – kristalizovati u ideju koja će preobratiti svet."

Sećate li se tog intervjuja, gospodine Brehte?

G. Breht: Ne. (*Smeh.*) Mora da je napisan pre oko dvadeset godina.

---

³ Ustreljen od strane narodnog suda 1939, o čemu je Breht pisao o do sada neobjavljenoj pesmi. (*Prim. Erika Bentlija*)

G. Stripling: Pokazaću vam časopis, gospodine Brehte.

G. Brecht: Da. Ne sećam se da je tamo bio intervju. (*Sveska predata svedoku.*) Ne sećam se – gospodine Stripling, ne sećam se intervjuja u tačne... Mislim da je to manje-više novinarski sažetak razgovora i diskusija o raznim stvarima.

G. Stripling: Da. Jesu li mnogi vaši tekstovi zasnovani na filozofiji Lenjina i Marksa?

G. Brecht: Ne, ne mislim da je to potpuno tačno, ali, naravno, proučavao sam ih, morao sam ih proučavati, kao dramatičar koji je pisao istorijske komade, ja sam, naravno, morao da proučavam Marksove ideje o istoriji.

G. Stripling: Gospodine Brehte, otkako ste u Sjedinjenim Državama, jeste li posećivali ikakve sastanke Komunističke partije?

G. Brecht: Ne, ne mislim da jesam.

G. Stripling: Ne mislite da jeste?

G. Brecht: Ne.

Predsedavajući: Dobro, jeste li sigurni?

G. Brecht: Mislim da sam siguran.

Predsedavajući: Mislite da ste sigurni?

G. Brecht: Da, nisam posećivao takve sastanke, po mom mišljenju.

G. Stripling: Gospodine Brehte, jeste li se, otkako ste u Sjedinjenim Državama, sreli sa nekim zvaničnicima sovjetske vlade?

G. Brecht: Da, da. U Holivudu sam bio pozivan, ponekad, tri ili četiri puta, u sovjetski konzulat, naravno, zajedno sa mnogim drugim piscima.

G. Stripling: Sa drugim piscima i umetnicima i glumcima koji... priređivali su prijeme na posebnim sovjetskim (*govori na nemačkom*)...

G. Baumgart: Svečanostima.

G. Brecht: Svečanostima.

G. Stripling: Da li je neki od zvaničnika sovjetske vlade ikada došao da vas poseti?

G. Brecht: Mislim da nije.

G. Stripling: Nije li vas Gregori Kajfec posetio 14. aprila 1943, vicekonzul sovjetske vlade? Znete Gregorija Kajfeca, zar ne?

G. Breh: Gregori Kajfec?

Predsedavajući: Pazi na ovoga.

G. Breh: Ne sećam se tog imena, ali je moguće da ga znam, da, ne sećam se...

G. Stripling: Da li vam je došao u posetu 14. aprila 1943?

G. Breh: Sasvim je moguće.

G. Stripling: I ponovo 27. aprila, i ponovo 16. juna 1944?

G. Breh: To je sasvim moguće, da, da je neko... ne znam. Ne sećam se imena, ali da je neko, neko od kulturnih atašea...

G. Stripling: Kulturnih atašea.

G. Breh: Da.

Predsedavajući: Sročite ime.

G. Stripling: Gregori, G-r-e-g-o-r-i. Hajfec, H-a-j-f-e-c.

G. Breh: Hajfec?

G. Stripling: Da. Sećate li se gospodina Hajfeca?

G. Breh: Ne sećam se imena, ali je sasvim moguće. Ali se sećam da je iz... mislim, iz... da, iz konzulata, iz ruskog konzulata su me posetili neki ljudi, ali ne samo taj čovek, već i konzul, mislim, ali se ni njegovog imena ne sećam.

G. Stripling: Šta je bila priroda tog njegovog posla?

G. Breh: On... mora da se radilo o mojim književnim vezama sa nemačkim piscima. Neki od njih su mi prijatelji.

G. Stripling: Nemački pisci?

G. Breh: Da, u Moskvi.

G. Stripling: U Moskvi?

G. Breh: Da. I tamo su se, kod *staats ferlaga* [državne izdavačke kuće], pojavili moji komadi u prevodu Sergeja Tretjakova, na primer, *Privatni život gospodarske rase*, *Novčić za siromašne*, i tako dalje.

G. Stripling: Da li vas je ikada posetio Gerhart Ajzler; ne Hans, nego Gerhart?

G. Breh: Da, upoznao sam Gerharta Ajzlera, takođe. On je Hansov brat, i posetio me je zajedno sa Hansom, a onda – tri ili četiri puta – i bez njega.

G. Stripling: Da li biste nam mogli reći kada vas je posetio? Nije li to bilo iste one godine kada vas je posetio gospodin Hajfec?

G. Brecht: Ne znam, ali ne uviđam vezu.

G. Stripling: Gde vas je posetio?

G. Brecht: Raspitivao se o bratu, koji je – kao što sam rekao – moj stari prijatelj, i pričali smo o politici.

G. Stripling: O politici?

G. Brecht: Da.

Predsedavajući: Šta je bio poslednji odgovor? Nisam čuo poslednji odgovor?

G. Stripling: Razgovarali su o politici. Da li ste u nekom od razgovora sa Gerhartom Ajzlerom diskutovali o Nemačkom komunističkom pokretu?

G. Brecht: Da.

G. Stripling: U Nemačkoj?

G. Brecht: Da, razgovarali smo, naravno, o nemačkoj politici. On je specijalista za to, on je političar.

G. Stripling: On je političar?

G. Brecht: Da, on je, naravno, znao mnogo više od mene o situaciji u Nemačkoj.

G. Stripling: Gospodine Brehte, možete li da kažete komitetu, kada ste ušli u ovu zemlju, jeste li dali izjavu Useljeničkoj službi o vašim ranijim članstvima?

G. Brecht: Ne sećam se da sam dao takvu izjavu, ali mislim da sam dao uobičajene izjave da ne želim, ili da nisam nameravao, da srušim Vladu Amerike. Možda su me pitali da li pripadam Komunističkoj partiji, ne sećam se da su me pitali, ali bi moj odgovor bio ono što sam rekao vama, da nisam.

G. Stripling: Jesu li vas pitali jeste li ili niste bili član Komunističke partije?

G. Brecht: Ne sećam se.

G. Stripling: Jesu li vas pitali jeste li ili niste ikada bili u Sovjetskoj?

G. Brecht: Mislim da su me pitali, da, i ja sam im rekao.

G. Stripling: Jesu li vas ispitivali o vašim napisima?

G. Brecht: Ne, koliko se sećam; ne, nisu. Ne sećam se nikakvih diskusija o književnosti.

G. Stripling: Dobro, izjavili ste da ste prodali knjigu, priču, *I dželatni umiru*, „Junajted artistsu“. Je li to tačno?

G. Breht: Da, nezavisnoj firmi, da.

G. Stripling: Je li Hans Ajzler uradio pozadinsku muziku za *I dželatni umiru*?

G. Breht: Da, jeste.

G. Stripling: Sećate li se zvezde u tom filmu?

G. Breht: Ne, ne sećam se.

G. Stripling: Ne sećate se čak ni ko je igrao glavnu ulogu u filmu?

G. Breht: Mislim da ju je igrao Brajan Donlevi.

G. Stripling: Sećate li se nekih drugih glumaca ili glumica koji su nastupili u njemu?

G. Breht: Ne, ne sećam se. Vidite, nisam imao mnogo sa samim filmovanjem. Napisao sam priču i potom [dao] scenaristima savete o pozadini nacista, nacista u Čehoslovačkoj, tako da nisam imao ništa sa glumcima.

Predsedavajući: Gospodine Stripling, možemo li da požurimo sa ovim? Imamo veoma gust raspored ovog popodneva.

G. Stripling: Da. Dobro, gospodine Brehte, otkako ste u Sjedinjenim Državama, jeste li dali prilog za neka komunistička izdanja u Sjedinjenim Državama?

G. Breht: Ne bih rekao, ne.

G. Stripling: Jeste li upoznati sa časopisom *Nju masis*?⁴

G. Breht: Ne.

G. Stripling: Nikad niste čuli za njega?

G. Breht: Da, naravno.

G. Stripling: Da li ste mu ikada dali prilog?

G. Breht: Ne.

G. Stripling: Jesu li oni ikada objavili neko od vaših dela?

G. Breht: To ne znam. Možda su objavili neki prevod neke pesme, ali ja nisam imao direktne veze sa tim, niti sam im išta poslao.

---

⁴ „Nove mase“. (Prim. prev.)

G. Stripling: Jeste li saradivali sa Hansom Ajzlerom na pesmi „U slavu učenja“?

G. Brecht: Da, saradivao sam. Ja sam napisao tu pesmu, a on je napisao samo muziku.

G. Stripling: Da li biste komitetu izdeklamovali reči te pesme?

G. Brecht: Da, bih. Mogu li da istaknem da ta pesme potiče iz jedne druge adaptacije koju sam napravio, komada Gorkog *Mati*. U toj se pesmi ruska radnica obraća svim siromašnim ljudima.

G. Stripling: Postavljen je u ovoj zemlji, zar ne?

G. Brecht: Da, '35, u Njujorku.

G. Stripling: Dobro, ja ću pročitati reči i pitati vas je li to ta.

G. Brecht: Izvolite.

G. Stripling:

*Uči i ono najjednostavnije! Za one
Čije je vreme došlo
Nikada nije prekasno!
Nauči azbuku! To nije dovoljno, ali
Nauči je! Nemoj da ti je mrsko!
Počni! Ti moraš sve da znaš!
Ti moraš preuzeti vođstvo!⁵*

G. Brecht: Ne, izvinite, to je pogrešan prevod. To nije tačno. (*Smeh.*) Samo trenutak, i ja ću vam dati tačan tekst.

G. Stripling: To nije tačan prevod?

G. Brecht: To nije tačno, ne. To nije značenje. Nije veoma lepo, ali ne govorim o tome.

G. Stripling: Šta znači? Ovde imam deo „D pip!“⁶ koji je izdala Komunistička partija Sjedinjenih država. Na 24. stranici piše: „U slavu učenja, od Berta Brehta; muzika: Hans Ajzler.“ Ovde kaže:

Moraš biti spreman da preuzmeš vlast; ljudi na socijalnoj pomoći, naučite to; ljudi u zatvorima, naučite to; žene u kuhinji, naučite to; šezdesetpetogodišnjaci, naučite to. Morate biti spremni da preuzmete vlast...

G. Baumgart: Tačan prevod bi glasio: „Morate preuzeti vođstvo.“

---

⁵ Stihovi iz songa „Pohvala učenju“ u prevodu Slobodana Glumca, datom u celosti drugde u ovom izdanju. Potonji citat iz songa upotrebljen na saslušanju po smislu se značajno razlikuje od Glumčevog prevoda, pa prevodilac u tom, drugom slučaju navodi sopstvenu verziju. (*Prim. prev.*)

⁶ Narod. (*Prim. prev.*)

Predsedavajući: „Morate preuzeti vođstvo?“

G. Baumgart: „Vođstvo.“ Definitivno se kaže: „vođstvo“. Nije „morate preuzeti vlast“. Prevod ne predstavlja doslovan prevod izvornika.

G. Stripling: Dobro, gospodine Brehte, budući da je objavljeno u ovim izdanjima Komunističke partije, onda, ako je to netačno, šta ste mislili?

G. Brecht: Ne sećam se, nikad... to izdanje nikad nisam dobio. Mora da nisam bio u zemlji kada je objavljeno. Mislim da je objavljena kao pesma, jedna od pesama za koju je Ajzler napisao muziku. Ja nisam dao dozvolu da se objavi. Ne vidim... mislim da nikada nisam video taj prevod.

G. Stripling: Imate li reči pred sobom?

G. Brecht: Na nemačkom, da.

G. Stripling: Nastavlja se:

*Moraš biti spreman da preuzmeš vlast; moraš biti spreman da preuzmeš vlast.
Ne oklevaj da postaviš pitanja, družo...*

G. Brecht: Zbog čega njemu ne date da prevede sa nemačkog, reč po reč?

G. Baumgart: Mislim da bi vas najviše interesovao ovaj prevod, koji potiče od...

Predsedavajući: Tumača ne razumem bolje nego svedoka.

G. Baumgart: Gospodine predsedavajući, izvinjavam se. Upotrebiću ovo [mikrofon].

Predsedavajući: Samo govorite u taj mikrofon i možda ćemo razabrati.

G. Baumgart: Poslednji stih sve tri strofe bi se tačno preveo: „Ti moraš preuzeti vođstvo“, a ne „Ti moraš preuzeti vlast“. „Ti moraš preuzeti vođstvo“ bi bio najbolji, najtačniji, najispravniji prevod.

G. Stripling: Gospodine Brehte, jeste li ikada napisali prijavu za pristup Komunističkoj partiji?

G. Brecht: Nisam razumeo pitanje. Jesam li napisao...

G. Stripling: Jeste li ikada napisali prijavu za pristup Komunističkoj partiji?

G. Brecht: Ne, ne, ne, ne, nikad.

G. Stripling: Gospodine predsedavajući, ovde imamo...

G. Brecht: Ja sam nezavisni pisac i hteo sam da budem nezavisni pisac i to sam istakao, a i teoretski, mislim, najbolje za mene bilo je da se ne pridružim nijednoj partiji. I sve ove stva-

ri koje ste ovde pročitali nisu napisane samo za nemačke komuniste, nego su bile napisane i za radnike svih drugih vrsta. Socijaldemokratski radnici su bili na tim izvedbama; tako i katolički radnici iz katoličkih sindikata; tako i radnici koji nikada nisu bili u nekoj partiji, ili nisu hteli da odu u neku partiju.

Predsedavajući: Gospodine Brehte, da li vam je Gerhart Ajzler ikada zatražio da pristupite Komunističkoj partiji?

G. Breht: Ne, ne.

Predsedavajući: Da li vam je Hans Ajzler ikada zatražio da pristupite Komunističkoj partiji?

G. Breht: Neki ljudi su mi to možda predlagali, ali sam onda otkrio da se mene to ne tiče.

Predsedavajući: Ko su bili ti ljudi koji su vam predlagali da se učlanite u Komunističku partiju?

G. Breht: O, čitaoci.

Predsedavajući: Ko?

G. Breht: Čitaoci mojih pesama ili ljudi iz publike. Mislite... nikada mi nije zvanično pristupljeno radi objavljivanja...

Predsedavajući: Neki ljudi su vas pitali da pristupite Komunističkoj partiji.

G. Keni: U Nemačkoj. (*Napomena svedoku.*)

G. Breht: U Nemačkoj, mislite u Nemačkoj?

Predsedavajući: Ne, mislim u Sjedinjenim Državama.

G. Breht: Ne, ne, ne.

Predsedavajući (*gospodinu Keniju*): Dobro mu ide. Ide mu mnogo bolje nego mnogim drugim svedocima koje ste ovde doveli. Pamтите li da vam je iko u Sjedinjenim Državama nudio da se pridružite Komunističkoj partiji?

G. Breht: Ne, ne sećam se.

G. Stripling: Hteo bih da pitam gospodina Brehta jeste li ili nije napisao pesmu – pre song – naslovljen „Napred, nismo zaboravili“.

G. Makdauel: „Napred“ šta?

G. Stripling: „Napred, nismo zaboravili.“

G. Breht: Ništa mi ne pada na pamet. Možda je razlog naslov na engleskom.

G. Stripling: Da li biste mu preveli na nemački?

(Gospodin Baumgart prevodi na nemački.)

G. Breh: A, sad znam, da.

G. Stripling: Jesu li vam poznate reči te pesme?

G. Breh: Da.

G. Stripling:

*Napred, nismo zaboravili na našu borbenu snagu u dobijenim bitkama.
Svejedno šta preti, napred, nismo zaboravili koliko smo snažni kada smo kao jedno.
Sâme ove ruke što sad deluju, sazidaše put, zidove, kule. Ceo je svet naše delo.
Šta od njega možemo nazvati svojim?*

Refren:

*Napred. Nastavite da marširate ka kuli, kroz grad, tlom kroz svet;
Napred. Smerajte ka njemu. Čiji je tačno grad ovaj grad? Čiji je tačno svet ovaj svet?
Napred, nismo zaboravili naše jedinstvo u gladi i bolu, bez obzira na to što preti, napred, nismo
zaboravili
Da čeka nas sticanje sveta. Oslobodićemo svet senke; svaku radnju i svaku sobu, svaki put i
svaki dô,
Ceo svet biće naš sopstveni.*

Jeste li vi ovo napisali, gospodine Brehte?

G. Breh: Ne. Ja sam napisao nemačku pesmu, ali ona je veoma različita od ovog. *(Smeh.)*

G. Stripling: To su sva pitanja koja sam imao, gospodine predsedavajući.

Predsedavajući: Mnogo vam hvala, gospodine Brehte. Vi ste dobar primer svedocima gospodina Kenija i gospodina Krama.

Izvornik: Eric Bentley, ur. *Thirty Years of Treason: Excerpts from Hearings before the House Committee on Un-American Activities, 1938–1968* (New York: The Viking Press, 1971), str. 207–224; 959–976.

*(S engleskog preveo **Nenad Jovanović**)*